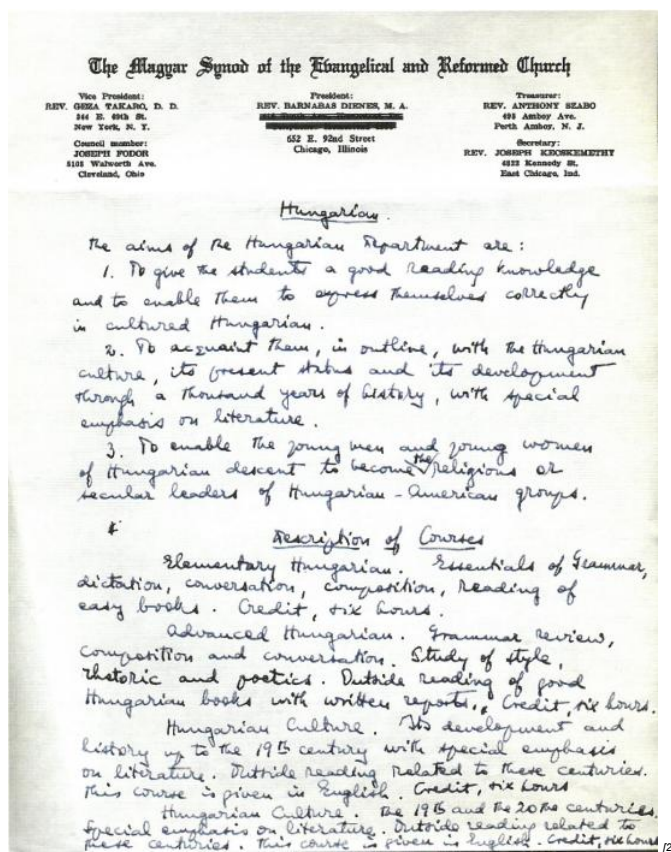

Az Amerikai Magyar Alapítvány működése és rövid története ^[1]

Az Amerikai Magyar Alapítvány több mint hét évtizede szolgálja az amerikai–magyar kultúra gyűjtésének és bemutatásának ügyét. Alapítása 1941-ig nyúlik vissza, az Illinois állambeli Elmhurst College keretein belül ekkor kezdte meg működését az ottani magyar tanszék. Dr. Dienes Barnabás református lelkész munkájának köszönhetően olyan országos szervezetek is támogatták ösztöndíjakkal a tanszékét, mint a Verhovay Segély Egylet, illetve az Amerikai Magyar Református Egyesület. 1959-ben az alapítvány New Jersey államba tette át székhelyét, és a magyar tanulmányok biztosítására létrehozták az Amerikai Magyar Intézetet. Az amerikai magyarság egyik első számú intézményeként az alapítvány teret és infrastruktúrát biztosít az általa működtetett Örökség Központ változatos levéltári, könyvtári, népművészeti, képzőművészeti gyűjteményének bemutatására is.

Az Amerikai Magyar Alapítvány több mint hét évtizede szolgálja az amerikai–magyar kultúra gyűjtésének és bemutatásának ügyét. Alapítása 1941-ig nyúlik vissza, az Illinois állambeli Elmhurst College keretein belül ekkor kezdte meg működését az ottani magyar tanszék. Dr. [popup title="Dienes Barnabás" format="Default click" activate="click" close text="Barnabás Dienes (1895–1950) Debrecenben és Budapesten végezte magyar és francia szakos tanulmányait. Az első világháborút követően vándorolt ki az Egyesült Államokba, friss házasként. Itt szerezte lelkészi diplomáját, majd több államban végzett szolgálatát követően, 1929-től Homestead, Pennsylvania magyar református lelkésze lett. 1941-től az alakuló elmhurst-i magyar kollégium szervezésében vállalt aktív szerepet.]] tiszteletes munkájának köszönhetően olyan országos szervezetek is támogatták ösztöndíjakkal a tanszékét, mint a Verhovay [popup title="Segély Egylet" format="Default click" activate="click" close text="Az egyesület elődszervezetét 13 magyar bányász alapította 1886-ban, Pennsylvania államban. Több szervezettel való egyesülését követően, 1972-ben kapta meg az azóta használt William Penn Association nevet.], illetve az [popup title="Amerikai Magyar Református Egyesület" format="Default click" activate="click" close text="Az Amerikai Magyar Református Egyesület 1896-ban alakult nonprofit biztosító társaságként, de később már hitelezéssel is foglalkozott, így közösségi házak, templomok épülhettek a támogatásával.]].

1. Dr. Dienes Barnabás tiszteletes kézzel írott programterve az Elmhurst College magyar programja számára

Hely és dátum nélkül

Jelzet: American Hungarian Foundation (továbbiakban: AHF) Gyűjteménye, jelzet nélkül – Eredeti, gépelt, valamint kézírás.

A kezdeti éveket követően, 1952-től egy egykori diák, [popup title="August J. Molnar" format="Default click" activate="click" close text="August J. Molnar (1927–2016). Tanulmányait követően Staten Island és South River Magyar Református Egyház lelkésze volt. 1952-től vezette az elmhurst-i magyar tanszékét, majd 1959-től a Rutgers Egyetem oktatója. 1990-től több amerikai és magyarországi hungarológiai egyesület tagja, valamint szervezője.] érkezésével új lendületet kapott a magyar program Elmhurst-ben. 1955-re már 32 diák tanult a tanszéken. A program alap- és középfokú magyar nyelvtanfolyamokat, magyar irodalom és történelem tárgyakat kínált a hallgatóknak. 1954 végén hivatalosan is bejegyzésre került az Amerikai Magyar Tanulmányok Alapítvány (*American Hungarian Studies Foundation*). Az alapítvány célja ekkor már több volt mint a magyar program kiszolgálása. Jövőbeni terveik között szerepelt az amerikai–magyar kulturális örökség gyűjtése, könyvtári, levéltári forrásainak tárolására, szakszerű bemutatására és kutatására alkalmas központ megteremtése.

August J. Molnar

2. Az Amerikai Magyar Tanulmányi Alapítvány adománygyűjtő levele az Elmhurst College magyar program könyvtárának bővítésére

March 10, 1947

My dear Sir:

This letter frankly comes to you as a solicitation. We plan to add a Hungarian section to our fine College library, we need your help.

Elmhurst College is the only school of higher learning in our country – with the exception of a very small Eastern institution – which specializes in teaching the Hungarian language, literature and history as one of its modern language courses. Therefore Elmhurst is your school and should be your pride if you still value the Hungarian culture, and feel the need of transmitting it to some of our children and to those who wish to study it. There is a need for this teaching, and Elmhurst should be encouraged to do the work. We have 16 students from American Hungarian homes now enrolled in our different departments and they need a well equipped library. These young people will preserve and carry on our precious heritage.

This year Elmhurst is celebrating its diamond jubilee, and our Hungarian work its 5th anniversary. We would like to express our gratitude to the College by acquiring for its library the best Hungarian books which we shall get at a special price through the Hungarian Ministry of Education. But the Hungarian books are very expensive therefore we must rely on the good will of the friends of the Hungarian culture. May we count you as one of them?

Fordítás:

Igen tisztelt uram:

Őszintén megmondjuk, hogy ez egy kérés. Könyvtárunk magyar részét akarjuk kiépíteni, s ehhez a segítségére van szükségünk.

Az Elmhurst College – az egyik kis keleti iskolánk kivételével – az egyetlen, amely a magyar nyelvet, irodalmat és történelmet úgy tanítja, mint a többi modern nyelv egyikét. Elmhurst mindazoknak az iskolája tehát, akik értékelik a magyar kultúrát, s azt az itt született fiataljainknak s az az iránt komolyan érdeklődőknek át kívánják adni. Ha erre a tanításra szükség van, akkor az intézettel elismerésünket éreztetnünk kell. Már pedig szükség van, mert most is tanul itt 16 diák, akik az ország legkülönbözőbb vidékeiről, amerikai magyar otthonokból jöttek, hogy e tanítás áldásaiban részesülhessenek. Számukra van szükségünk egy jól felszerelt magyar könyvtárra.

Ez évben Elmhurst gyémánt jubileumát ünnepli, magyar munkánk 5 éves évfordulóját. Hálánkat azáltal akarnánk kifejezni, hogy iskolánknak ezt a magyar könyvtárat adományozzuk. A könyveket jutányos áron fogjuk kapni a magyar Közoktatási Minisztériumtól át. De a könyvek jelenleg nagyon drágák, s éppen azért kell a magyar kultúra barátaihoz fordulnunk. Reméljük, hogy önt is ezek közt fogjuk találni.

Kiváló tisztelettel

[popup title="Kecskeméthy József" format="Default click" activate="click" close text="Kecskeméthy József (?-?) a Bethlen Home (Ligonier, Pennsylvania) igazgatója, a Bethlen Almanach (az árvaház évkönyvének) szerzője és szerkesztője.]"

Barna
Bethlen Otthon igazgatója
Diák Segély bizottságunk
elnöke

Elmhurst College
magyartanárja

dr. Dienes

*Elmhurst, Illinois, 1947. március 10.
Jelzet: AHF Gyűjteménye, jelzet nélkül – Eredeti, gépelt, aláírással.*

Adománygyűjtő tevékenysége, az ösztöndíjak biztosítása mellett promóciós célokat is szolgált az alapítvány működése. Az 1955-ben kiadott, [popup title="Incze Sándor" format="Default click" activate="click" close text="Incze Sándor (1889–1966) lapszerkesztő, író. Több magyarországi színházi újságot szerkesztett, majd 1938-ban vándorolt ki az Egyesült Államokba. Visszaemlékezése 1987-ben jelent meg Színházi életem címmel.]" által szerkesztett *Magyar Album* sikeres amerikai–magyar élettörténeteken keresztül kívánta népszerűsíteni a magyar kultúrát, a magyar oktatási teljesítményeket. Az 1950-es végén emellett nagyszabású előadássorozatokot is szerveztek, melyek keretein belül híres magyar származású professzorok, tudósok, zenészek (Frederic Balazs, Joseph Remenyi, Andro Klay, Fritz Reiner, Antal Dorati) léptek fel, tartottak előadásokat és gyűjtöttek az alapítvány javára. Az 1957-re tervezett koncertek, bár eredetileg az alapítvány finanszírozására szerveződtek, az 1956-os magyarországi forradalom kirobbanását követően az Egyesült Államokba érkező menekültek megsegítését támogatták. Az 1956-os magyarországi forradalom és szabadságharc menekültei az alapítvány ösztöndíjaival olyan egyetemeken tanulhattak tovább, mint a Columbia University, Western Reserve University, Northwestern University, Elmhurst College és a [popup title="Chicago University" format="Default click" activate="click" close text="Ilona Kovács et al. (eds.): The Hungarian American Legacy in America. The History of the American Hungarian Foundation: The first fifty years. American Hungarian Foundation, 2007, New Brunswick: NJ."].

HUNGARIAN BENEFIT CONCERT

Sponsored by the American Hungarian Studies Foundation for scholarships to aid Hungarian refugee students fleeing to America.

CARNEGIE HALL
Sunday, February 17, 8:30 o'clock

MINNEAPOLIS SYMPHONY ORCHESTRA
Antal Dorati, Musical Director

Bartók Memorial Program

Suite from "The Miraculous Mandarin," Opus 19
Concerto for Violin and Orchestra
Yehudi Menuhin, Soloist

Intermission

Concerto for Orchestra

The American Hungarian Studies Foundation is a non-profit corporation commemorating fifteen years of Hungarian studies activities. Its record in research and publication renders many achievements. It supports the only Hungarian studies department in America at Elmhurst College near Chicago. There American students learn of the rich cultural heritage of Hungary -- the language, history, literature, art and music of an outstanding and gallant people. The Foundation plans to build in New York City and in Chicago a Hungarian library and museum with the "Hall of Fame" honoring famous Americans of Hungarian ancestry.

Tickets Now on Sale at Carnegie Hall Box Office

Ticket prices: Parquet \$5.00 and \$10.00; 1st Tier Box Seats \$15.00 and \$20.00; 2nd Tier Box Seats \$10.00 and \$15.00; Dress Circle \$3.50; Balcony \$2.00.

American Hungarian Studies Foundation
Suite 1055, 224 West 44th Street
New York 36, New York and
Elmhurst College, Elmhurst, Illinois

New York Recital Management
Columbia Artists Management, Inc.
113 West 67th St., New York 23
Johnnie Evans, Manager

Az alapítvány által 1957-ben szervezett egyik jótékonyági koncert plakátja
AHF Gyűjteménye, jelzet nélkül

Vilma Maria Prezzi allegorikus festménye 1956-os témában
AHF Művészeti Gyűjteménye, Robert G. Grey, 1957-es ajándéka

1959-ben az alapítvány New Jersey államba tette át székhelyét, ahol a Rutgers Egyetem kínált továbbfejlesztést a magyar program számára. A költözés nyomán a magyar tanulmányok biztosítása céljából hozták létre ekkor az American Hungarian Institute-ot (Amerikai Magyar Intézet). A program támogatására az alapítvány 1962-ig összességében 20 000 dollárt gyűjtött össze. A további nagyszabású tervek között szerepelt egy állandó magyar tanszék létrehozása, valamint a gyűjteményt befogadó épület felhúzása is, amiért az alapítvány országos kampányba kezdett.

Az alapítvány 1960-as évekbeli munkálkodásának egyik óriási eredménye volt, hogy [popup title="Joshua Fishmann" format="Default click" activate="click" close text="Joshua Fishmann (1926–2015) nyelvész, szociológus."] nyelvész vezetésével lefolytattak egy több amerikai etnikai csoport nyelvhasználatával kapcsolatos kutatást. Ennek gyümölcse lett az 1966-ban publikált, *Hungarian Language Maintenance in the United States (A magyar nyelv jelenléte az Egyesült Államokban)* című kötet.

Az alapítvány több díj és emlékérem alapításával, illetve adományozásával ismerte el a mindenkorai amerikai magyar értékeket, személyeket. Ezek közül igen fontos volt az 1961-ben alapított George Washington Díj, melyet elsőként Kármán Tódor és Neumann János (posztumusz) kapott meg.

Az 1965-os év fordulópont és jubileum is volt az alapítvány számára. Tíz éves megalapítását ünnepeelve jelentették be, hogy az Örökség Centrum mint archívum, múzeum és könyvtár számára önálló épület kivitelezését tervezik, melynek anyagi alapjait egy nagyszabású jótékonyországi eseménysorozat révén kívánják elérni.

Sok más mellett kiemelt projekteken is vezető szerepet vállalt az alapítvány, így Toledo, Bridgeport, New Brunswick magyar közösségeiről készült dokumentumfilmek szponzorálásában, vagy a New Jersey állam etnikai csoportjait bemutató *The New Jersey Ethnic Experience* című munka 1977-es kiadásában. Ekkoriban került sor a Rockefeller Alapítvány 25 000 dolláros támogatásával az úgynevezett Vasváry Gyűjtemény (http://www.sk-szeged.hu/statikus_html/vasvarty/frame2.html) katalógizálására és mikrofilmzésére is.

Saját központ létesítésére azonban egészen 1980-ig kellett várni, ekkor sikerült a New Brunswick magyar negyedének központjában fekvő egykori tűgyárat megvásárolni. Az építkezés megkezdéséig újabb öt év telt el. Az alapítvány Örökség Központjának megnyitója 1989. május 21-én volt, melyen a helyi és távolabbi magyar közösség tagjai is képviseltették magukat. Az új, önálló épület átadását követően új kihívásokkal nézett szembe az alapítvány, hiszen az infrastruktúra fenntartása még több forrás bevonását követelte meg.

Az Amerikai Magyar Alapítvány hídként szolgál a magyar és amerikai kulturális hagyományok között. Az amerikai magyarság egyik legfontosabb intézményeként az alapítvány teret és infrastruktúrát biztosít az általa működtetett Örökség Központ változatos levéltári, könyvtári, népművészeti, képzőművészeti gyűjteményének bemutatására, valamint más gyűjtemények és magángyűjtemények kiállítására. A központ fő részei a 60 ezer kötetes könyvtár, a több száz folyóméternyi levéltári anyaggal rendelkező, szinte teljes egészében feltárt levéltár, a képző- és népművészeti gyűjtemények. Más amerikai és magyar intézményekkel együttműködve az alapítvány programokat, ösztöndíjakat, oktatási, kutatási, publikációs projekteket támogat és ösztönöz. Szoros szakmai együttműködést alakított ki a Rutgers, New Jersey Állami Egyetemmel. A jelenlegi épület 1989-es megnyitása óta a 80 ezer látogató több mint 40 különböző kiállítást tekinthet meg a múzeum kiállítási- és konferenciatermeiben. Az alapítvány számos magyarországi kapcsolattal és együttműködéssel is rendelkezik: a Debreceni Egyetem (mint New Brunswick város testvérvárosa és a Rutgers Egyetem testvéregyeteme), a Nemzeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár, a Kecskeméti Fotográfiai Múzeum mind-mind kapcsolatot ápolnak a [popup title="központtal" format="Default click" activate="click" close text="Papp László: Ötvenéves az Amerikai Magyar Alapítvány. Nyelvünk és Kultúránk, 2005 (141–142. sz.), 86–87."].

Az állomány gyarapítása nagyrészt adományokból történik, és neves tudósok, művészek, fontos magyar származású amerikai személyiségek közreműködése révén a könyvtár kiemelkedő hungarikagyűjteménnyé vált. A levéltár pedig olyan jelentős anyagokra tett szert, mint az amerikai magyar reformátusok teljes dokumentációja (Bethlen Gyűjtemény) és az egyik legrégebbi amerikai magyar biztosító, a William Penn Társaság archívuma. Az 1956-os forradalom után a közeli Kilmer menekülttáborba érkezett magyarok adatai és az ENSZ Zoltán vonatkozású dokumentumai ugyancsak egyedülállóak a levéltári gyűjteményben. Kossuth Lajos kézzel írt levelei ugyanúgy megtalálhatók itt, mint a Kodály Zoltánnal kapcsolatos [popup title="dokumentumok" format="Default click" activate="click" close text="Kovács Ilona: Az Amerikai Magyar Alapítvány 50 éves jubileuma. Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2005, 14. évf. (11. sz.), 50–52."].

Az Amerikai Magyar Alapítvány gazdag könyvállománya elsőrangú könyvtár, levéltári anyaga felbecsülhetetlen értékű elsődleges történelmi forrás az amerikai magyarság történetéről, életéről, hétköznapjairól és változásairól, így számos témában nyújthat segítséget az amerikai magyar és a magyarországi kutatók munkájában. Az amerikai magyar közösség tagjainak alkalma nyílik az anyanyelv és kultúra megőrzésére és átörökítésére mind a könyvtári állomány használatával, mind pedig a könyvtárat fenntartó alapítvány változatos programjainak segítségével. A befogadó ország számára a könyvtár nemcsak az amerikai magyarság,

hanem Magyarország kultúrájába is betekintést enged, így – mint már említettük – egyfajta híd szerepét tölti be a két kultúra között. A könyvtár teljesíti eredeti célkitűzéseit, és nemcsak dokumentálja az amerikai magyarok hozzájárulását az amerikai élethez, hanem jelentős mértékben szervezőjévé és aktív részesévé is [popup title="vált" format="Default click" activate="click" close text="Hajnal Ward Judit: Az Amerikai Magyar Alapítvány ötven éve. Könyvtári Figyelő, 2010, 56. évf. (1. sz.), 147–149."].

Jelenlegi feladatait a nagyhatású alapító, Molnár Ágoston 2016-ban bekövetkezett halálát követően a folyamatos fennmaradását biztosító adományok gyűjtése, minél nagyobb közönség bevonása, virtuális kiállítások szervezése és a digitalizációs program tölti ki. A központ folyamatosan fogad, főleg Fullbright ösztöndíjasokat, de gyakori vendégek a különböző hungarikafeltárást biztosító programok kiküldöttei, gyakornokai is (Ithaka Program, Klebelsberg Program, Mikes Kelemen Program). Az alapítvány munkáját kuratórium felügyeli, az Örökség Központ jelenlegi vezetője Melissa Pepin.

Címkék:

[alapítvány](#) ^[7]

[egyesület](#) ^[8]

[adományozás](#) ^[9]

[kultúra](#) ^[10]

[kiállítás](#) ^[11]

[könyvtár](#) ^[12]

[Levéltár](#) ^[13]

[református](#) ^[14]

[Amerikai Egyesült Államok](#) ^[15]

Kiadás: 17. évfolyam (2017) 2. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/az-amerikai-magyar-alapitvany-mukodese-es-rovid-tortenete>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/az-amerikai-magyar-alapitvany-mukodese-es-rovid-tortenete>

[2] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/foto1.jpg>

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/august_j_molnar.jpg

[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/foto2.jpeg>

[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/foto3.png>

[6] http://www.sk-szeged.hu/statikus_html/vasvary/frame2.html

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/alapitvany>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyesulet>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/adomanyozas>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kultura>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kiallitas>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/konyvtar>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/leveltar>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/reformatus>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok>